

Architectuurwandeling

Palenstein Zoetermeer

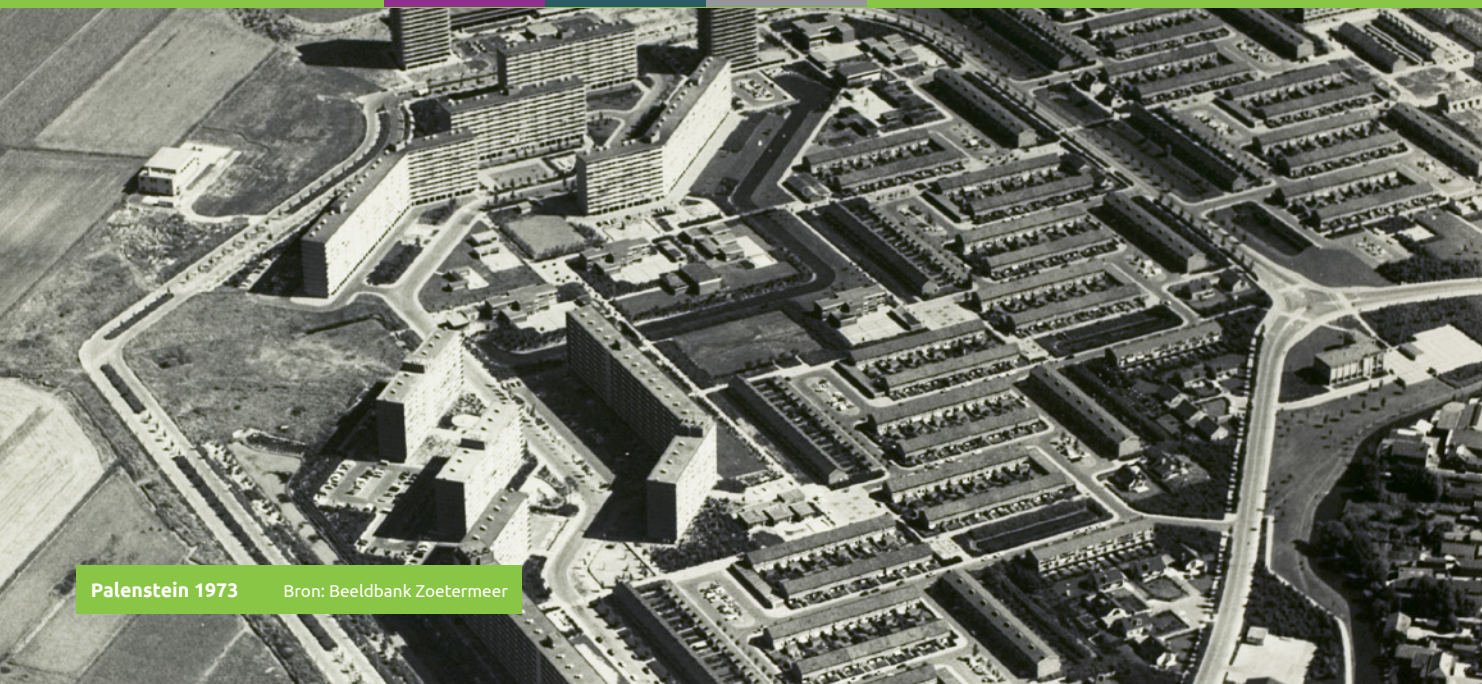
Dit is de plek.

RR-halte Palenstein

4,3 km

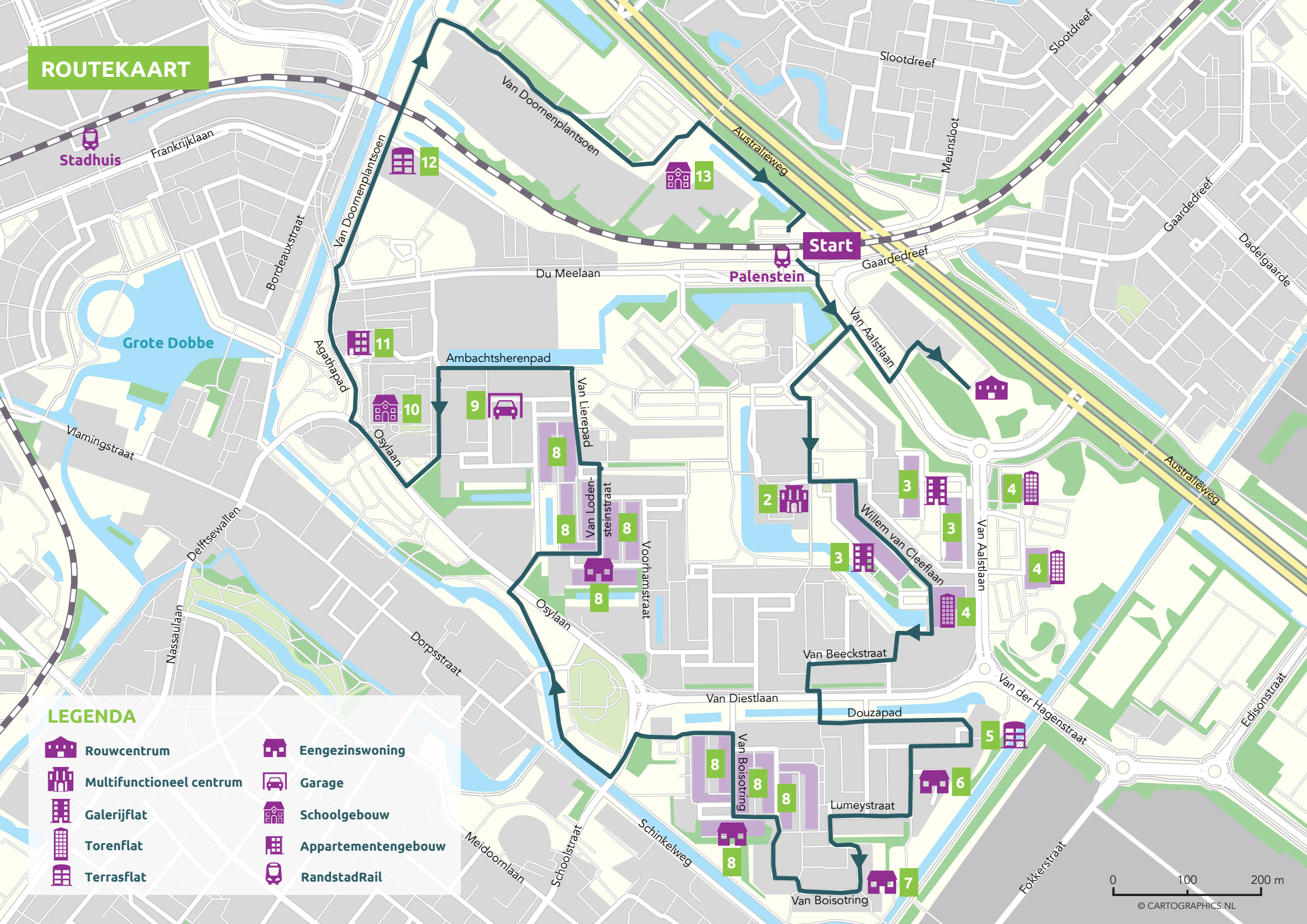

Palenstein 1973

Bron: Beeldbank Zoetermeer

Gebouwd op palen? Jazeker, dat was het kasteel Palenstein aan het eind van de middeleeuwen in Zoetermeer nabij de huidige Dorpsstraat. Op houten palen want beton kende men niet. De naamgeving van de wijk Palenstein kan niet passender. Het is een mooie vraag: hoeveel heipalen zijn er in de verveende kleibodem van de polder tot op het zand geslagen om de groei van het plan 'Groot Zoetermeer' mogelijk te maken? Er werden in zeer korte tijd begin jaren '70, duizenden woningen gebouwd. Heel veel ruime flatwoningen in grote galerijflats en nog hogere torenflats. Hier in Palenstein veelal sociale huurwoningen. In het laagbouw-deel van Palenstein (Dorpsstraatzijde) was ruimte voor meer variatie en experiment in de woningen, bijvoorbeeld aan het Douzapad. Grote, de wijk afschermdende, galerijflats, met de ruime woningen, hebben inmiddels plaatsgemaakt voor duurzame laagbouw en er zijn appartementsgebouwen met een voorzieningstrook en een basisschool gebouwd aan de Schoutenhoek. De woonwijk Palenstein is aan het veranderen in een open en verbindende wijk tussen Dorpsstraat, Seghwaert en Stadshart met middelbare scholen en met een blauwgroene parkslinger van de Zegwaartseweg tot aan de Leidsewallen. Er wordt gerenoveerd en vernieuwd naar de Wijkvisie Palenstein van 2012. De sloop van vijf hoogbouw-galerijflats en verplaatsing en vernieuwing van het winkelcentrum zijn het uitgangspunt. Palenstein zal als eerste Zoetermeerse woonwijk aardgasvrij zijn. www.palensteinzoetermeer.nl

ROUTEKAART

LEGENDA

- **Rouwcentrum**
- **Multifunctioneel centrum**
- **Galerijflat**
- **Torenflat**
- **Terrasflat**
- **Eengezinswoning**
- **Garage**
- **Schoolgebouw**
- **Appartementengebouw**
- **RandstadRail**

1

ROUWCENTRUM MONUTA ■
Van Aalstlaan 24 ■ **Nic van der Stelt** ■ **1976**

Een bijzonder onopvallend 'aards' gebouw omringd door groen dat in opdracht van de Stichting Monuta uit Apeldoorn werd gebouwd. De architect is met de lage en veelhoekige ambachtelijke baksteenbouw geïnspireerd door de architect Ton Alberts en zijn antroposofische stijl. (A. Alberts realiseerde in 1971-1976 het wijkcentrum Meerzicht te Zoetermeer, dat in 2001 is gesloopt) Dit gebouw is opgetrokken uit grote handvorm bakstenen van verschillende formaten in zogenaamd wildverband. Het platte dak heeft diverse niveaus. Het dak vormt een vijfde gevel die vanuit de hoogbouw goed te zien is. Het gebouw met haar menselijke maat en organische vormen is een welkom contrast met de enorme, strakke en eenvormige toren- en galerijflats. Het gebouw wordt niet meer gebruikt als rouwcentrum.

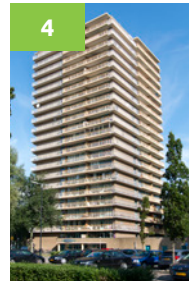
2

CASTELLUM PALENSTEYN ■
Rakkersveld 137 - 257 ■
Mas Architectuur ■ **2011**

Dit multifunctionele complex bevat twee basisscholen, een sportzaal, kinderopvang, wijk- en gezondheidscentrum, grand café, jongerenruimten en 111 appartementen. De verschillende bouwvolumes liggen aan een overdekte binnenstraat en zijn verbonden met langgerekte pergola's met houten liggers. Gelegen aan de centrale groenblauwe slinger heeft het geheel een parkachtige en warme uitstraling. Het appartementengebouw heeft een in het oog springende overhangende hoek die wordt ondersteund door de schuingeplaatste kolommen.

3 GALERIJFLATS ■ **1e cluster Palenstein** ■
architectenbureau Zanstra, Gmelig Meyling, De Clercq Zubli met aannemer EBA NV Amsterdam ■ **1968**

Bij deze enorme galerijflats – het tweede cluster door aannemer Intervam zijn of worden nog gesloopt (5 stuks, drie geknikt en twee recht) – is gebruik gemaakt van de zogenaamde (tunnel)gietbouw. Op de bouwplaats zelf werden in stalen tunnelbekistingen de dragende vloeren en wanden van grindbeton gestort. De woningen werden in één keer overspannen waardoor er een grote variatie aan woning-indelingen mogelijk werd. Architect Piet Zanstra was de uitvinder van het EBA bouwsysteem. Voor EBA kenmerkend zijn de uitstekende betonnen consoles aan de buitenzijde van

4

DRIE TORENFLATS ■ **Van Aalstlaan** ■
Bakker & Bakker ■ **1968 - 1972**

Deze drie torens van twintig verdiepingen vormen landmarks in de wijk, nog altijd. De 1e paal werd al in 1968 geslagen. Van 1970-1972 werden de flatwoningen opgeleverd, bij twee flats inclusief garages (verwijderd in de jaren negentig), echt iets nieuws toentertijd! Ze bevatten elk 160 woningen.

5

TERRASFLAT ■ **Douzapad** ■
18 - 43 ■ **Wim Davidse** ■ **1978**

Begin jaren zeventig werd er anders gedacht over hoogbouw dan tien jaar daarvoor. Het kan ook anders dan alleen maar woningen stapelen in hoogbouw. De stedenbouwkundigen betrokken bij Zoetermeer maakten in hun plannen ook ruimte voor experiment. In plaats van een geplande torenflat heeft het deze experimentele terrasbouw van Wim Davidse opgeleverd. De flat die meer oogt als een regelmatige piramidevormige rots met een stompe punt is 'alzijdig' en er is geen duidelijke voorgevel. Elke bouwlaag bevat vier woningen die naar boven toe steeds kleiner zijn. De vijf bouwlagen verjongen. Alle appartementen hebben op de buitenhoek een royaal 'woonterras'. Lift en trappenhuis liggen centraal in het pand.

De terrasflat van Wim Davidse is een ontwerp dat past in het structuralisme. Met de basismodule van 5,4 m² is de terrasflat opgebouwd uit een reeks gelijke eenheden. Een eenheid in een menselijke maat die als een door-gaande structuur aan alle zijden uit te breiden is.

6

EENGEZINSWONINGEN MET CARPORT ■
Van der Werffstraat 4 - 24 en Wolfertstraat 30 - 33 ■
W.H. Verschoor ■ **1970**

Wat een moderne uitstraling hebben deze woningen. De vierkante basismodule, sobere gevel en de overkraging van een vierkant volume die een carport of serre vormt dragen hieraan bij. Toch werden ze heel kort na de grote flats en de zich monotoon herhalende rijtjeshuizen met zogenaamde langskap, de kap in het verlengde van de straat, gebouwd. De woningen werden in korte verspringende rijtjes van drie, vier of vijf woningen geplaatst. Let eens op de verschillende gevels. De sobere gevel met de driehoekig uitgebouwde ramen en de open glasgevels met een houten pui. De huizen hebben een plat dak en dakterrassen.

7

DIJK-/DRIVE-IN WONINGEN ■
Van Boisotring 21 - 27 ■
W. Wissing ■ **1980**

Grote woningen waar je met de auto in kunt rijden. Een 'drive-in' woning. Een fraaie oplossing voor 'compacte laagbouw' die in Zoetermeer tot stand is gekomen. Vrolijk detail zijn de vierkante glazen gemetselde 'stenen' ook in kleur in de terugliggende gevel boven de garage.

8

RIJTJESHUIS 'FORTMONTAGESYSTEEM' ■ **weerszijden** ■
Van Diestlaan ■ **vanaf 1966**

Dit zijn zogenaamde prefabwoningen, die volgens de huidige wijkvisie 2012 verduurzaamd worden. De woningwetten werden snel en efficiënt opgetrokken met het Fortmontagesysteem. Een bouwsysteem met geprefabriceerde elementen die op de bouwplaats in elkaar werden gezet. Een deel heeft een plat dak en een garage in de onderbouw (Wolfertstraat), de meeste zijn rijtjeshuizen met een langskap en met los of aansluitend stroken parkeerboxen. De rijtjes vormen op de plattegrond van de wijk een regelmatig U-vormig patroon. Ertussen is ruimte voor autovrije plantsoenen.

9

AUTO PALENSTEIN ■
Ambachtsherenlaan
■ **RUTS Bouw en Montage**
Tilburg N.V. ■ **1970**
Werd 'Tango'-garage genoemd
en in 2019 Let's Tango
Palenstein!

Het gebouw was net als de prefab-woningen een soort kant en klare bouwdoos die snel neergezet kon worden. Dat gebeurde ook. Maar wat een pech voor de eigenaar van de benzinepomp, nog geen twee jaar na de bouw wordt de Ambachtsherenlaan afgesloten als doorgaande weg. Het bedrijf is tevens garage- en verkoopbedrijf voor automobielen en het gebouw overleeft de tand des tijds. In november 2019 krijgt dit 'bouwdoosje' een nieuwe functie als leer- en werkomgeving én ontmoetingsplaats voor studenten, bedrijven en bewoners, om samen te kunnen puzzelen aan het verduurzamen van de wijk Palenstein.

10

DE JACOBSVLINDER ■
Schoutenhoek 160 ■ **DKV**
- Paul de Vroom Architecten
■ **2013**

Dit basisschoolgebouw heeft bijzondere gevels opgetrokken in bakstenen van allerlei

formaten. Het is een eenvoudige rechthoek maar heeft naar het schoolplein toe een centrale hal met grote glaspanelen. Hierdoor is binnen de trap in de hal ook zichtbaar. Het geheel is bijzonder door het kunstwerk de Vlinder van de Catalaans-Japanse kunstenaar Isao. Vlinders in verschillende stadia zoals dat van kinderen in hun ontwikkeling. Vanuit de glazen pui gaan goudkleurige vlinders in een wolk de lucht in.

11

WONINGEN SCHOUTENHOEK ■ **DKV**
Architecten, 2013 ■ **DKV - Roel Bosch**
Architecten ■ **2016**

Twee carrés, met elk een honderd gestapelde appartementen (huur) en grondgebonden gezinswoningen (koop). Het complex bestaat uit rechthoekige gebouwen van verschillende hoogten en een plint met een gezondheidscentrum en commerciële voorzieningen. Opvallend zijn de collectieve binnentuinen op het dak van de verdiepte parkeergarage en de ovale groene perken. Vanaf de expressief vormgegeven balkons hebben bewoners uitzicht op de Zoetermeerse Dorpsstraat.

12

TERRASFLAT ■ **Dumeelaan**
246 - 575 ■ **Leo de Jonge**
Architecten, projectarchitect
T.Th.J. Remmers ■ **1984**
194 woningen in een flat met
een bijzondere schuine terras-
gevel. Door de knik hebben

sommige van de driekamerappartementen schegvormige kamers extra. Op 3-hoog is een overbouw van 3,5 meter aan de galerijzijde (=spoorzijde). Dit geeft de woningen extra diepte. De twee hoogste verdiepingen hebben geen dakterrassen/balkons maar een loggia van 1,80 diep.

13

ERASMUSCOLLEGE ■
Van Doornenplantsoen 31
■ **Van den Broek en Bakema,**
projectarchitect G. Lans ■
1972 - 1976 en Ralph Goutier
■ **Gemeente Zoetermeer** ■
2010

Het Erasmuscollege, in het 1e ontwerp met blauwe gevelbekleding, bestond uit verschillende vleugels die met lichtbruggen onderling waren verbonden. Het idee was het massale effect van 1.200 leerlingen te beperken door ze in vier groepen onder te brengen, met elk een eigen vleugel met theorielokalen. Op de verdiepingen waren de vleugels verbonden met bruggen zodat de school met vele ingangen optimaal toegankelijk bleef. Het sluit aan bij de principes van het Daltononderwijs. Tijdens de ingrijpende renovatie van de oude gebouwen is een nieuwe indeling ontstaan en verbindt nieuwbouw de oude volumes tot een geheel. De hoofdingang wordt nu gekenmerkt door een hoog atrium met een grote trap die fungeert als ontmoetingsruimte.

10.000 stappen zetten?

Dit is de plek.

Uitgave **Bureau Citymarketing Zoetermeer, 2021** ■ Tekst en illustraties **Klein Jantje Schrijfwerk** ■ Vormgeving **so mine design**
■ Cartografie **Cartographics** ■ Fotografie **Dick Valentijn, Karen Kranen (nr. 1)**

